

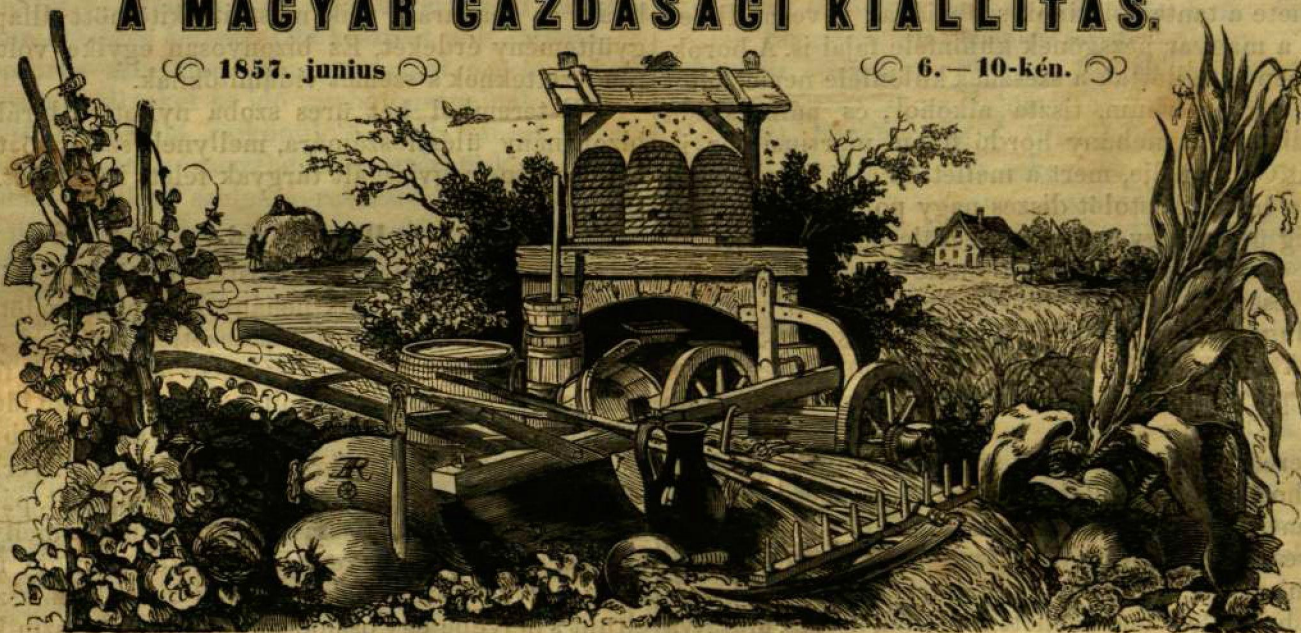

A „Vasárnapi Ujság“ hetenként egyszer egy nagy negyedréti iven jelenik meg. **Előfizetési díj január—júniusig azaz : 6 hónapra Buda-Pesten házhoz küldve vagy postai uton a „Politikai Ujdonságokkal“ együtt csupan csak 3ft. pp.** Az előfizetési díj a „Vasárnapi Ujság“ kiadó-hivatalához (egyetem-utca 4. sz.) bérmentve utasítandó.

A MAGYAR GAZDASÁGI KIÁLLITÁS.

1857. június

6. — 10-kén.

A Gazdasági Egyesület

közteknén ünnepet tilt e napokban a magyar gazdasági ipar és szorgalom. Közéről s távolról ezrenként tódultak a mult szombaton megnyilt kiállításba mind azok, kik eljövének bemutatni fáradságuk és szorgalmuk gyümölcseit s hazánk áldott földének kincseit, mind pedig azok, kik e szorgalmat meg-

ismerni, méltányolni s általa boldogabb jövőre lelkesülni sietének ide. Az eredmény — hála legyen érte a birtokos-és gazda közönségben még soha nem tapasztalt élénkséggel élő buzgalomnak, nem különben a Gazdasági Egyesület bebizonyult ügyességü tevékeny rendező választmányának! — a kiállításához kötött reményeket teljes mértékben igazolá. A szakértők el fognak jönni s meg fogják tenni az ő észrevételeiket s kifogásaikat egy s más tárgyra nézve, ki fogják jelölni a tapasztalt hiányokat, meg fogják mondani, a gazdaszat mellyik része nem tartott lépést a többivel s mellyik vidék és osztály az, a melly még nem sokat törődik nemzeti emelkedésünk egyes mozzanataival, élve csak magának s nem a közügynek, közbecsületnek is?

S a bíráló férfiak helyesen tesznek, midön úgy járnak el hivatásukban. Hiányaink kimutatása, fölismerése vezet itt is a tökélyhez s ha haladás a célunk — a mi pedig lángoló betűkkel van kiírva zászlóinkra s kiolthatlanul ég sziveinkben — akkor a megállapodásnak épen itt nem lehet helye, a magyar jólétének főtényezőjénél, gazdasági iparunknál. Ohajtjuk tehát, hogy a kiállítás körül emelkedett szözatok és nézetek meghallgatást, részvétet s a hol kell és lehet, illő viszhangot is találjanak.

Mi is figyelemmel fogjuk kísérni azokat — addig is, tényeket hirdető s leiró irányunknál fogva lelkesült örömmel üdvözöljük az idei, nálunk páratlan, gazdasági kiállitást és sietünk olvasóinkat annak egyes részeivel közelebb megismertetni.

A közbejött szomorú eseménynél fogva a kiállítás nem részeshülhetett azon legmagasb szerencsében, mellyre biztos kilátásunk volt, hogy *Ő cs. kir. Apostoli Felsége* által megnyittassék s meg szemléltessék. Felséges Urunk legmagasb személyét ez ünnepélyes

romszoros „éljen“-nel üdvözöltetett s a gyönyörü téres lépcsőzeten az emeleti nagy terembe érve, az Egyesület elnöke által hódoló beszéddel fogadtatott. *Ő cs. kir. Fensége* ezután a kiállitott tárgyakat egyenkint megszemlélni, egyes kiállitási tárgyak s kiállitók iránt bővebben tudakozódni s miután három egész órát a tárlatnak szentelt volna, 12 óra tájban legmagasb meglegedésének kifejezése után, a közönség hangos éljenzése között távozni méltóztatott.

A közönség ez által a kiállítás egyes osztályaiba oszlott szét, melly közzé elegyedtünk mi is, hogy elmondhassuk itt röviden, a mit láttunk s tapasztaltunk.

I. Az épületben.

A zöld posztóval borított fölépcsőn a félkörbe kanyaruló nagy terembe léptünk, hol a föld-, réti és haszonkertészeti termékek kincseit találtuk felhalmozva három óriási asztalon a terem közepén s szintén ilyeneken köröskörül a falak mellett. Itt találtuk a fű, lóher, luczerna, baltaczim s egyéb takarmány-félék mindennemü magvait; gumós és gyök növényeket magvakban és gyökökben; kalász és hüvelyes veteményeket, a buza, rozs, árpa, zab mindenféle fajait, gyönyörü kukoriczát és pohánkát; olajnövényeket, mint repczét, biviczet, mákot; továbbá rostos növényeket, mint kendert, lent, szálakban s kiáztatva; festőnövényeket, mint festő csülleget, buzért; s végre fűszer és gyári növényeket, mint komlót, ánizst, kaprot, takácsmacsonyát stb. — Itt találtuk diszes elrendezésben a mező gazdasági ipartermékeket, mint minden nemü lisztet, darát s egyéb örleményeket, szép domboruságu kenyereket s izletes, étvágyra ingerlő czipókat, kalácsokat és kétszersültet; továbbá különféle sajtot, répaczukrot, olajat, szappanokat, eltartható hust és zöldséget,

alkalommal Magyarország Főherceg *Albrecht* ő cs. kir. Fensége képviselvé, a ki mult szombaton reggel 9 órakor a hely színére érkezvén, a zászlókkal s virágokkal ékesített köztelek előcsarnokában a Gazdasági Egyesület választmányára, nagyszámu egyesületi tagok, kiállitók és vendégek sokaságától hangos há-

aszalt gyümölcsöt; végre ragyogó nyers selymet, mézet és viaszt, keményítőt, csirizt, hajport, abroszt és asztalkendőket, ponyvákat, préselt szénát, turfát, csontlisztet, élesztőt stb. Itt állott egy izletesen készült sok szögletű üvegszekrény, mellynek tartalma kicsinyben egy egész kis kiállítást jelképezett, gróf Festetics csáktornyai uradalmának összes termelését.

Egy kis mellékszobán keresztül menve, mellyet Mayr pesti virágkereskedő gyönyörű virágokkal díszített, s hol azonkívül a hazai mezei növények s az ártalmas rovarok érdekes gyűjteménye volt kiállítva, balra két kisebb terembe jutottunk, mellyekben hat pyramis-alaku állványon s ugyanannyi fal melletti lépcsőzet-alaku emelvényen a magyar borok, hazai szőlőink ezen tűznedve, mosolyogtak élénk néhány ezer palaczkból. A gyűjtemény koránsem tökéletes, fájdalommal nélkülöztük ott részint egészen több hegység képviselőit (Erdély épen nem mutatta be magát), részint egyes bortermő vidékekből igen szerény hirmondókra akadunk; mindazáltal e gyűjtemény igen meglepő, szemet szívet vidámitó s különösen a nap melegében szomjazó látogatókban erős vágyakat ébresztő vala. Mit nem adott volna egynémellyikünk, ha Tokaj, és az egész Hegyalja, Magyarát, Somló, Szerednye, Badacsony, Vál, Érmellék, Miskolcz, Visonta, vagy Buda, Szegzárd, Eger, Ménes és Villány stb. stb. boraiból, mellyek színei a legváltozatosb szírványt képezték, a világos sárgán és Tokaj aranszínén kezdve a bakatorok és sillerek eleven pirosságán keresztül a legsötétebb bikavérig — ha ezekből csak egy kortyot juttatott volna számára a sors! E szobát lehetne a tantaluszi kinok szobájának nevezni. Illően képviselve valának a magyar pezsgőnek különféle fajai is. A borokkal szép egyetértésben ott állottak a szesznek különféle nemei, mint számtalan liqueur, cognac, rhum, tiszta alkohol, és pálinka, sőt csapra verve ott diszelgett néhány hordó finom martiusi sör is, mellynek már akadt Ganymedje, mert a mellettök álló fiatal ember örömet töltögeté a habzó kóstolót diszes nagy poharakba az arra jövő menőknek, még pedig ingyen, csupa becsületből. — A borkiállításnak kiegészítő részül szolgált a különféle borászati és szőlőmivelési eszközök, csapok, szádlók, tölcserék, pintérpörölyök, szírványok, lopók, dugaszoló-gépek, must- és bormérők, ollók, kések, kapák, karók, sajtók stb. gyűjteménye, s egy asztalon egy csoport igen szép és izletes porcellán-kancsók, kupák, billikomok, poharak, kulacsok stb.

A harmadik terem a *gyapjunak* volt szánva. Hazánk e részbeni gazdagságát hat hosszú zöld asztalon nagyszámu egész gyapjubunda tanúsítá, mellyek az ország legelőbbkelő juhászataiból szintugy, mint egyesek szerényebb tenyészeteiből kerültek. A legfinomabb, selyempuhaságu, sűrű gyapju, s a kevésbé finom, keményebb és ritkásabb bunda egymás mellett foglaltak helyet, mutatva a gyapju- és birkanemesítés dicséretes buzgalmát, melly az utolsó tizedekben óriási lépéseket tett nálunk. A gazdák és gyárosok közönsége kedvtelve mulatott e teremben s igen gyakran gyönyörözéssel tapogatta s fejtegette az egyes gyapjak szálaít.

Innen a főtermen visszatérve, a jobboldali melléktermekbe értünk, hol egy a maga nemében páratlan, s illy teljességben még nem látott kiállítását találtuk a *magyar dohánynak*. A narcoticus illat már messziről kellemesen izgatónak hatott az idegekre, s a teremben számos hosszú asztalon, a termőhely szerint megnevezve, szemet is örvendeztetve ott feküdtek, — a világos sárga levéltől kezdve a legbarnábbakig s a közönséges kapadohánytól a muskotályig s a legillatosabb csetnekiig — dohányaink minden fajai izletes csomócskákban. E kiállítást a cs. k. központi dohánygyári és beváltási igazgatóság rendezé nemcsak a szorosán vett Magyarország, hanem Erdély, Horvátország, Szlavonia és a Temesi bánág dohánytermő vidékeiről is. Névszerint: 1) a pesti felügyelőségéből itt láttuk a sok között (miket el nem számlálhatunk) Jánosháza, Letenye, Füzesgyarmat, Serke, Csetnek, Végh, Verpeléth, Debrő, Kompolt, Heves, Szihalom, Jánoshida, T. Roff stb. dohányait; — a debreczeni felügyelőségéből: Nagy-Kálló, Paszab, Battyán, Matolcs, Nyirbátor, Porcsalma, Verend, Szilágyság stb. küldeményét; — 3) a temesvári felügyelőségéből: Omor, Palánka, Majláthfalva, K. Oroszi, Kübekháza, Szeghegy stb. leveleit; — 4) a marosvásárhelyi felügyelőségéből: Szemeria, Cserefalva, Kaál, Mező-Madaras, Fogaras, Alvincz, Kövesd stb.; — 5) a szegedi felügyelőségéből: Arad, Dombiratos, Mácsa, Kevermes, Pankota, Szent-Anna, Csongrád, Kigyós, Csaba, Apácza, Apátfalva; — 6) a tolnai felügyelőségéből: Dorogh, Kajdacs, Paks, Majos, Gyöng, Mekényes, Barcs, Szulok, Dugoszelló,

Eminovcze, Novakovecz, Belura, Turcsicse stb. stb. dohánytermesztő helyek küldeményét. A legtöbbnek nevét kénytelenek vagyunk elhagyni, menven a kiállított fajok száma többre 200-nál, mellyek között mégis egynémelly ismeretesebb dohány nevét nélkülöztük. — A dohány-kiállítással egy fedél alatt voltak a dohánymiveléshez szükséges eszközök, s egy szárító-ház mintája.

Az evvel összeköttetésben levő két mellék teremben a magyar erdőszet kincseit s működésének tárgyait láttuk kitarva. Hazánk legnagyobb erdőszetei (Ő csász. kir. Fensége Albrecht főherczeg Szász-Coburg-Gothai Auguszt herczeg, báró Sina Simon, gróf Károlyi stb.) dusan valának képviselve s a legérdekesebb és gazdagabb mutatóvnyt a magyar erdőszegyesület rendezé. Volt itt mindenféle fagyűjtemény több százra menő fajokban a legkarcsubb fácskától óriás terjedelmű századéves tölgyekig (egyes lapokban, keresztvágásban), számtalan fa-szén, gubacs, falemez (fournir), makk, vasuti tölgygerendák, puskaágyak, kerékküllök, kaszanyelek, villák, gereblyék, tengelyfák, szobapadló, talicska, füleskosarak, favágó s mivelési műszerek, járom, zindely, keréktalp, taplósapka, fatálak, mindenféle minták, erdőszeti abroszok, tervrajzok, erdőszeti üzleti könyvek, sőt még az erdőszeti irodalom jelesebb művei is, és ki tudná e gyönyörű gyűjtemény egyes részeit előszámlálni? Az ember színtugy szeretett volna egy puskát akasztani vállára s vele bebarangolni ama zöld rengetegeket, honnan e kincsek kerültek, s mellyek lakosai voltak a külön állványokról szarvasfejek és kürtök közül lepillantgató farkasok, vadmacskák, sasok, kányák s egyéb négy lábúak és madarak, mik most itt kitömött állapotban nevelték a gyűjtemény érdekét. Ez bizonyosan egyike volt a legcsinosabban rendezetteknek s szemet vidámitóknak.

E teremből két üres szoba nyílt a bíráló- s jutalomosztó bizottmány ülései számára, mellynek szakértő tagjai itt hoztak a hely színén megvizsgált tárgyak felett ítéleteket.

II. Az udvarokban.

A köztelek udvarára mostani rendezett, csinos alakjában alig ismerhet rá az, a ki csak néhány hónappal ezelőtt látta amaz egyenetlen, völgyös, dombos, rendezetlen tért, hol most a legkényelmesebb és szép építmények egész sora tűnik fel, még pedig nem pillanatnyi fényűzésre számítva, hanem hosszú időkre szólólag, kelendő szilárdsággal építve. Az udvar terén, melly több ezer szekér földet és homokot nyelt el, mig mai egyenlőségét nyerhette meg, virágzó növénycsoportozatokat, fiatal faültetvényeket, pázsitokat, kutakat s kavicsos kirakott tiszta utakat láttunk, melly körül az állatok és gépek kiállítására rendelt épületek mintegy rámat képeznek. A nagy udvart azelőtt egy rozszant palánk választá ketté, most eltűnt s helyébe egy oszlop-sorokon nyugvó szin köti össze az udvar elő- s hátulsi részét, s itt a gépek azon része, melly az időviszonytagságainak ki nem tehető, volt kitéve. Az oldalakat, mint mondtuk, körös-körül az állatok osztályai foglalák el.

Az udvar előrészének két oldalán a *juhok* állomásaí voltak. A hosszú szőrű magyar juhképviselőit hiába kerestük, s ámbár tudjuk hogy ez becshen sokkal alatta áll a nálunk meghonosodott finomszőrű idegen birka-fajnak; mégis szerettük volna a tökéletesség végett, ha ezen inkább szép, mint hasznos hazai fajunkban is gyönyörködhettünk volna. Meg fogják nekünk engedni a szakértő juhászok, ha e kívánatunkat kifejezzük. Mindazáltal el kell ismerünk, hogy a kiállítás juhosztálya egyike volt a legérdekesebbeknek, s igen gazdagon volt képviselve. Itt láttuk külön-külön páholyokban, külön juhászok által őrizve, egymástól elrekesztve faj és kiállító szerint, közel 300 példányban (cseréppel fedett fészerek alatt s olly készülettel, hogy még az alkalmatlankodó napsugarak ellen is leeresztett függönyök által védeni lehetett őket), a nemesített magyar juhnyájak legszebb képviselőit, a merino, dishley infantado, rambouilet, negretti stb. fajból, s magyar törzsnájákból s ezekeli vegyületekből; kosok, anyák, ürök, jerek, bárányok — bámész csoportozatokban csakugy bégetve és kérődzve, mint ha senki sem nézné őket, a magyar gazda ezen mindig növekedő jövedelmi forrását s méltó büszkeségét. A főbb kiállító természetesen nagyobb földbirtokosaink valának, mint Albrecht főherczeg ő cs. k. Fensége, Sándor gróf, Zichy grófok, Károlyi grófok, Sina bárók, Eszterházy herczeg, Keglevics grófok, Andrássy György gróf, Urmonyi Ferencz, és a hirneves juhász Csilchert Róbert stb.

A juhok közötti téren külön kis épületben volt a Gazdasági Egyesület *selyem-fonodája* (filanda), hol a selyemtermelés egész

processusát, a selymértőjás kikelésétől kezdve a legombolyított tiszta selyemig, igen tanulságos volt látni. Az előszobába lépve, itt találtuk alkalmas készülteken (mellyek között különösen Lukácsy Sándor öntalálmányu czélszerű intézkedése tűnt ki), az eperfa-leveleken rágódó selyemhernyókat, elkülönítve azon öt változat szerint, mellyeken keresztül kell menniök. Legalól valának az egy napos hernyók s így tovább a betegek s vedlők osztályai, legfelül azok, mellyek hernyói pályájokat bevégezték s gubóik fonásával vannak elfoglalva. A belső szobában azután gőz által folytonosan hajtott 6 motóla körül ugyanannyi fonóleányt találtunk, kik a folyvást ki- és beömlő forró víz segélyével a gubók lemotolásával foglalkoztak. A legbelső szobában végre a fogásra aggatott ragyogó fehér és sárga selyem csomóiban gyönyörködhattunk. Kézelfoghatóbban s tanulságosabban e munka kellemes és jutalmazó voltát alig lehetett volna bemutatni, s nem egy vidéki látogató arcán láttunk e helyen vágyakat támadni, mellyeknek kedvező sikert ohajtottunk.

A köztelek udvarát, mint mondtuk, egy oszlopsoros szin választja ketté. Ezen oszlopsor elején állott két nagy ketrecz a *baromfi* számára, melly nincs ugyan kellő mértékben képviselve, de részint a hazai, részint idegen cochinchinai, sanghai, calcuttai, bramaputrai s egyéb fajból néhány jeles kakas és tyukpéldányokat szemlélhettünk. E részben még igen sok a tennivaló.

Ezek szomszédjában állott a *méhészet* több eszköze, kasok, kasfonó gépek s egy Dzerzonkas, többnyire Sághy Mihály szenvedélyes méhésziunktól. — Nem messze ettől a kerti zöld pázsiton egy Hoibrenkféle mesterséges *haltenyésztő* készület volt látható.

Az oszlopsoros szin alatt azon gazdasági gépek és eszközök gyűjteménye vala, mellyeket az idő viszontagságainak kitenni nem lehet, köztök több mázsáló, vajköpülő s egyéb minták.

Innen az udvar hátulsó részébe kelle áttérnünk, mellynek három oldalát ismét istállóul szolgáló rekesztékek szegélyezék be s ebben nyertő paripák, tomboló ménék s vidám csikók a *lovak* kiállítását hirdeté. A kiállításból ki levén zárva az u. n. fényüzési lovak, a hazai ménések s egyes lótenyésztők és kisebb gazdák iparának képviselőivel volt alkalmunk megismerkedni. Mintegy 200 darab ló volt itt s a külföldi angol, arab fajoktól származó ivadékokon kívül több nemes példánya az eredeti tiszta magyar fajnak. Kedvtelve nézegette mindenki azon festői idomu, tűz- és izomteltjes mént, mellyről állították, hogy testvére volna amaz ezüst patkós gyönyörű állatnak, mellyet minap a Hajduvárosok voltak szerencsések *Császárné Ö Felségének* hódolatuk emlékjeleül felküldhetni. A jóval nagyobb rész azonban ez osztályban, a mi szükséges is, munkára használt, igás u. n. parasztlovakból állott, mellyeknek több példányait méltó büszkeséggel mutogatták mellettök álló gazdáik. A főbb kiállítók között különösen ezen hazánkfianak állatai tűntek ki: *Sándor gróf*, *Czindery László* (Somogy), *Mezőssy László* (Zemplén), *Meszlényi Lajos* (Fehér), *Bulin János* (Zala), *Kóczán József* (Pest), *Fáy Antal* (Borsod), *Nemes gróf* (Pest), *Sina János b.* (Mosony) stb.

Az udvar ezen hátulsó részének négy szögletét edényekbe ültetett s itt a földbe ásott erdei növények, fák, bokrok stb. zöld és árnyékos csoportozatai díszíték, mellyek rendesen ápolva s öntözve nem csak friss zöld színöket megtartották, hanem az erdei növényzet hü képét nyujtván, egyszersmind a kiállítás küldiszének valódi emelésére szolgáltak.

Bármilly téres legyen azonban a köztelek két részből álló udvara: mindazáltal — hála a kiállítás iránt nyilvánult buzgalomnak és részvétnek! — nem volt az elegendő a beküldött kiállítási tárgyak befogadására. Segítséggül kellett venni egy szomszéd (Boráros-féle, 4000 □ lábnyi) üres telket, melly kellőleg kiegyengetve s bekerítve, a szarvasmarha, sertés, és nagyobbyszerű gépek kiállítási s működési helyeül szolgált. Eredetileg e telken kellett volna a próbaszántásokat véghezvinni, de innen kiszorítottván, e működés számára a stáztio-utzabeli Derra-féle telket kelle kibérelni.

Ezen Boráros-féle telek, tulajdonképen a kiállítás harmadik udvara, egy roppant négyszöget képez, mellyet az állatok számára készített rekesztékek futnak körül. Ezek, miután az egész helyiség csak ideiglenes, természetesen nincsenek sem olly díszesen, sem olly tartósan építve, mint a köztelek udvarán levők, de azért céljoknak tökéletesen megfelelnek s a gyorsan működni s határozni kénytelenült rendező bizottmány találékonyságának s szakértőségének be-

csületére válnak. Az udvar közepén nem hiányzik itt sem, a marhák itatására s az egész tér felfrissítésére szolgáló kut, sőt a látogatók számára a gondos leleményesség még egyéb szükséges intézkedést is talált ki, egy az udvar közepén emelt vendéglőt, hol ponyva alatti árnyékban hűvös italok s tápláló eledelék árultattak a kiállítás egész ideje alatt. Valamivel több vala ez egy Laczikonyhánál, de sokkal kevesebb egy rendezett vendéglőnél, azonban az első szükségnek tökéletesen megfelelt.

Ezen telek két oldalán vonultak tehát végig a *szarvasmarha* számára rendelt, fa-zsindelyvel fedett állomások, melly hazai és idegen fajokból mintegy 200 példányban igen szépen vala képviselve. A nagy szarvu, természetes és karcsu magyar faj, hófehér színével kétségkívül leginkább vonta magára a figyelmet, ha szemnek tetsző képet kerestünk, — azonban épen olly mértékben csudáltuk másnemű hasznosságaért a svajczi, flamandi, német stb. fajok óriási bikáinak szarvtalan, tarka és vaskos termetű csoportjait. Gyönyörű példányok voltak kiállítva különösen *Albrecht főherczeg* ö Fensége magyar-óvári s b. *Sina Simon* gödöllői uradalmáiból. — Miért hogy bivalyt, hazánk ezen különös sajátságát, egyet sem láthattunk?

A telek legvégső részét a *disznó-ólak* foglalták el, mellyben a kanok, koczák, ártányok s malaczkok rőfögő serege hangosan hirdeté, hogy szintén megjelent. Itt volt a mangalicza szerb, Milos, kisjenői fehér, itt a feketetarka s fecske hasu s egyéb faja, itt volt a vörös, tiszta szalontai faj, itt a zsitvai erdei faj stb. A főbb kiállítók: gróf *Károlyi Lajos* (H.-M.-Vásárhely — Csongrád), gr. *Andrássy György* (Monok — Zemplén), gr. *Festetics György* (Csurgó — Somogy), gr. *Szapáry István* (Abony — Pest), *Tizza Lajos* örökösei (Geszt — Bihar), *Trautmann Károly* (Tápió-Sz.-Márton — Pest), *primási* uradalom (Csallóköz), *Sigray Márton* (N.-Körös — Pest), *Bogdanovics V.* (Párdány — Torontál).

Az állatok ezen rekesztékei mellett voltak az alomszalma s a széna s egyéb takarmány számára emelt szinek, fészerek, miután a tárlat állatainak ellátását is a Gazd.-Egyesület vállalta el a kiállítás idejére. Továbbá a támadható tüzveszély elhárítási céljából számos vizipuska s egyéb tüzoltó s fecskendő-szerek állottak készen, egyszersmind kiállítási tárgyal is szolgálván. Sőt még a vendéglő ponyvasátor mellett emelkedett Laczikonyhának is külön kiállítási célja volt, mert sajátságos készületű cserépszindelyei a tatai Claytonféle jeles cserépegető gyárából kerültek s könnyebb áttekintés végett itt mindjárt fel is használtattak.

Ezen telek egyéb nagy terét foglalta el a kiállítás egyik legnagyobb beesü s Magyarországon soha nem látott, sőt mostanra sem várt, meglepő része, a *gazdasági gépek és eszközök* kiállítása. Valóban megható látmány volt ez emberi erőt pótló és kimélő alkotmányok, az emberi ész és erő ezen ujabbkori diadalainak szemlélete! Füstölgő kémények hirdették itt is, ott is, a gőzgépek által folytonos működésben tartott, zörgő, zugó, kerepelő masinák sokaságát; míg másoknál néhány emberi kéz, vagy néhány ló alkalmazása hozott mozgásba olly erőket, s mutatott fel olly eredményeket, mik az előtt csak legfárasztóbb munka és roppant időpazarlásnak, akkor is csak tökéletlen gyümölcsei valának. Hódolva ismerte el mindenki az emberi tudomány és gondolkodás hatalmát. Képviselve volt itt minden hazai gépésziünk, kiknek dicséretes haladását s naponként szaporodó számát még itt is kénytelenek voltunk elismerni, ámbár mellettök az előrehaladott külföld, névszerint Angolország gépészeinek legremekebb műveit láttuk kiállítva. Csupán Anglia e nemű ipara 16-nál több kiállító különemű gépei által volt képviselve. *Hazai* gépészeink közül itt találtuk az ismert neveket: Vidacs, Gubicz, Weisz és Ungár, Szijj, Farkas, Wittwindisch és Hanis, Röck és Szabó, Sebestény és társa, Horváth Fer., Pichler, Temlin, Chrismár, Seinig, Kammermayer stb. *Videkről*: Pabszt és Krausz (Mosony), Bokor Ferd. (Kis-Czenk), Kachelman (Selmech), Felber (N.-Czenk), Mészáros (N.-Czenk), Weisse Th. (Prága és Temesvár), Leicht (Eszék), Eichinger (H.-M.-Vásárhely), Gulácsy Imre (Szabolcs — Szakoly), Végh János (Fehér — Vereb), Hresitz (Békés — Gyula), b. Vay Alajos (Gömör — Bánréve), Smik Ignác (Szatmár — Felsőbánya), Fejér István (Tolna — Majsza), Rosti Zsigmond (Fehér — Sz.-Miklós), Kunig (Pest — Abony), Paulinyi (Fehér — Alsó-Töbörök), gr. Schönborn (Munkács — Sz.-Miklós), gr. Brunsvik Szidónia (Fehér — Mártonvásár), Katona L. (Pest — Tamáskáta), Höffler (Pécs). *Angliából*: Burgess és Key, Barrett Exal és Andrewes, Howard, Garrett R. és fia, Clayton-Shuttleworth, Smith J. és fiai, Davy Ransomes R. K., Dray és társa, Co-

leman stb. *Bécsből* : Wolf Leo, Fichtner és fiai, Hubázy, Ward. *Drezdából* : Schubert és Hesse stb.

A főbb kiállítók neveit csak följegyeztük, de nehezebb feladat az ezernyi kiállított tárgyról némi fogalmat nyujtanunk. Felhalmozva állott itt az ekének mindenféle neve (turó, töltőgető, kapáló, irtó, kettős, mélyítő, magtakaró, halmozó, henger-, gyalu-, vető, árkoló), talyigával s a nélkül, fából és vasból; volt itt számtalan cséplőgép, zuzó és darológép, kukoriczamorzsoló, hajtóművek, borsajtók, szórórosták, sorkapa, vándormalom, boronák, szénagyújtók, tisztítórosták, konkoly és buzaválasztógépek, olajpogácsát törő gépek, répavágók, szecskavágók, szórva és sorvetőgépek, zabzuzók, irtókapák, téglaprések, mázsálók, darológép, tüskéhenger, aratógépek, lóhervető, saraboló, zsáktartók, lajtorják, kaszakészületek, gyomor-szivattyu (a marha felpuffadásakor), perjeszedő, mozdonyok, trágya-hintőgép, csirke-kelesztőgép, burgonyazuzó, repczevető, viztisztítógép, hajtókerék, ujszerkezetű malmok, emeltyűs, hajtókereskes malom, husapritó, asztagozó és kazalrakógép, magdaráló és zuzó, vízműgép, répagyomláló, répajelző vagy vonalozó, lóherfésű, rétegyengető, lójászol, ökörjászol, vizszivattyu, kályhák, sütőke-menczék, köpülők, türészek, juhbélyegző-csipeszek, számjelzők, gyapjunyíró-ollók, dohánykések, dohányfűzők — — mondjunk-e még többet azon sokból, mellyet itt mind meg sem érinthetünk, ha csak az egész kiállítási jegyzéket (melly 112 lapból álló egész kis könyvet képez s benne a gépek rovata 20—25 lapon adatik elő) ide nem iktatjuk?

Nem is hízelnék magunknak azzal, hogy a gazdasági kiállításnak kimerítő rajzát adtuk a fentebbi sorokban, de azon ezélt talán még is elértük, hogy olvasóink velünk együtt elismerik, mikép a magyar gazdaság minden ágának emelésére nagy befolyással fog lehetni, eszméket, vágyakat, munkásságot fog ébreszteni különösen ezen tárlat, melly sok akadálylyal küzdő mezei gazdaságunknak, a gazdáink közt élő közszellemnek s értelmiségnek teljesen becsületére válik s az egész világ előtt kedvező színbe állítja hazai törekvéseink ezen fő és fontos ágát. El kell ezt ismerni mindenkinek, főkép ha meggondolja, hogy a kiállításnak nálunk mindez ideig ugyszólván semmi alapja, semmi megelőző kezdeményezése nem volt, hogy minden előkészület egészen újból kellett teremteni, még pedig a legrövidebb idő alatt, csaknem rögtönözve, mert még a kiállítás programjának kibocsátása s a megnyitás között is alig telt el két hónap, s a kiállítást közvetlen megelőző hét, mellyen a kiállítók tárgyaikat Pestre szállították volna, borzasztó időjárással tüntette ki magát.

Aldassanak ezért még egyszer a csüggedetlen rendezők és a gazdaközönség nagyra törekvő erélye, kitartása.

„Hass, alkoss, gyarapíts — s a haza fényre derül!“ *) P. A.

Az istenhegyi székely hőseleány.

Elbeszélés írta JÓKAI MÓR.

(Folytatás.)

Mig Lóna hőstetteiről beszélni kezdett a hír hangos kürtje, addig Szendile szép szemeiért is szólt a pásztor furulyája.

Az atyási vártól két nyíl-lövésnyire volt egy kis forrás; melly a várat ellátta vízzel. Ide járt le minden reggel este Szendile két

kis zöld mázos korsóval friss vizért. Kegyetlen nénye küldte, Lóna, ki nem itta meg a más-hoztát, csupán csak az övét.

Valahányszor a szelid lyánka a várbeli ösvényen alájött dalolva, mindjárt megszólalt az átelleni hegyoldalon a tilinkó, ugyanazt a dallamot zengve vissza s mire kiért a forráshoz, alább a patak folyásnál, ott itatta már juhait a pásztor ifjú s istenesen köszönté a lyánkát.

Hónapok kerültek bele, a mig meg is merte szólítani, a mig felajánlá magát, hogy korsócskáit megmerítse a vízben; a mig meg merte mondani, hogy őt Adorjának hívják.

Pásztorlegény volt a fiú, semmi egyéb; nem eredett nemes fajból; nem is volt átöltözött kastélyi ur pórruhában, a hogy ez a hős balladákban rendes.

Hanem azért Szendile még is nagyon öremséget elbeszélgetett vele. Tetszett neki, hogy az olly hiven várja őt mindig a forrásnál, olly hiven felel dalaira az erdőből és mikor együtt van vele, akkor még rá sem mer nézni. De Szendile tudta őt beszédre hozni; elmondatta vele magának az erdők titkait, a rejtek barlangok belsejét, mik szűk nyíláson kezdődve, benn tágas ürt nyitnak, a visszhangzó boltozatokkal, a tündéri cseppkő alakokkal, az elbuvó patak- takkal, a függő denevér rajjal, s a halomratorlott ösvad koponyákkal; elmeséltette magának vele a sötét völgyi berket, hová a szarvasok járnak ágbogaikat elhányni; ezernyi ezer szarvval elbo-

ritva; a bozótos mo- csárt, mellyben a világ- kerülő bölény vissza- vonulva él, csak éjsza- ka lappangva ki a tá- voli vetésekre; a sziv- dobogató kalandokat a nőstény medvével, mellynek bőrét palás- tul viselte vállán az ifju, s a dühös vadkan- ról, mellynek ívbe csa- varodó agyarárt botja hegyén hordta; azok- kal ő félelmes tusákat vívott, együgyü fegyve- reivel, bottal és késsel. Majd elmesélé a rabló oláhok támadásait, kik a hegyek közül szüntel- len betörnek a székely határra, s elhordják a pásztorok nyájait; el- mondá, hogy védik ma- gukat a mindenféle el- szórt pásztorok elle-

Vakon született 6 testvér Békés megyében.

nük? hogy vágják be ledöntött fákkal maguk körül az erdőt, csak ott hagyva utat, a hol ők ismerik; hogy készítnek a rablók csalogatására hamis ösvényeket, a mik azokat kijárástalan szakadékokba vezetik? hogyan engednek nekik könnyű diadalt, s mikor zsákmányterhelten vonulnak vissza gondatlanul, hogyan ütnek rájuk minden oldalról, visszafizetve nekik a kölcsönt? Mint értesítik füstoszlopokkal, láma-fákkal egymást a veszélyről; milly okosan tudnak félrevonulni a tulnyomó erő elől; de a mikor aztán helyt kell állani, akkor harcolnak, ha tiz jut is egy ellen.

Szendile késő estig elhallgatá Adorján szavait s szomjazhatott az alatt miatta Lóna kisasszony otthon, ha ugyan otthon lehetett, midőn Szendile a forrásnál ült.

Egy este Szendile szomorú hirt hozott Adorjának.

— Jó Adorján; te sem itatod többet ebből a patakából juhaidat; néném holnap befalaztatja a forrást, elfojtatja a vizét.

— Miért? kérdezé bámulva Adorján.

— Ki tudná azt, hogy Lóna mit miért tesz? Már kiadta a parancsot, meg is készítetté a homokot földi gyántával keverve, a mivel a köveket majd egymáshoz tapasztják, a kőművesek ki is vannak már rendelve. Nem lesz itt több forrás, a hol juhaidat itasd.

Adorján elszomorodott nagyon e mondásra. Azután egyet gondolt.

— El is adom én akkor a nyájamat s beszélgetem nénémhez cselédnek.

*) A jutalomoztató s kitüntető ere 'ményt legközelebb közölni fogjuk. S ha fentebbi cikkünk inkább a kiállítás külterjedelmének előadását tartá szem előtt, amabból majd annak belbeszéré is fog lehetni következtetést vonni. Szerk.

— Bérért-e vagy jó szóért? kérdezé Szendile.

Az pedig annyit tett, hogy mint fizetett szolga akar-e a várba fölvetetni, vagy pedig, mint kérő, ki Szendile kezeért szolgálja ki a terhes esztendőt?

Az ifju elérté a kérdést, mert egészen elpirult bele s lesütötte a szeméit.

— Hogy merném én azt tenni, a ki szegény pásztorlegény vagyok, hogy a te nénédet megbántanám azzal.

Nem merete mondani, hogy mivel?

— Az én néném nem büszke rám; látod én is csak ilyen öltözetben járok, mint a ti parasztlányaitok. Te szegény vagy, annál jobban hozzá szoktál a munkához; te tudsz dolgozni, s fegyvert forgatni, tünni hideget meleget és kegyetlen beszédet, nem teheted-e meg azt egy jó szóért?

Adorján ugyan gyáva ficzkó lett volna, ha ilyen buzdításra fel nem emelte volna a szeméit a szép lányhoz. Az mosolygva nézett reá. Ezért a mosolygásért pedig nem egy jó szót, de százat kiállott volna.

Mert tudni kell, hogy Lóna parancsait jószónak szokták nevezni szerte; a hogy a leány maga is mondta azoknak, a kiket megakart izzasztani: „ne szolgálj, adjak egy jó szót?” Az ő szavai pedig keservesebbek voltak más ember ütlegeinél.

Adorján még az nap felment a várba; magához szedte eszközeit, a mikre gondolta, hogy szüksége lesz; görbe kését, hosszú nyelvű baltáját, hegyes hajító kopjait s bátran bezörgetett a kapun.

Azt várta, hogy majd csak meglátja valahol Szendilét, de azzal nem találkozott sehol. Helyette a tornáczon várt rá Lóna; a büszke, a haragos tekintetű. Oh mily félelem ránézni.

— Mi kell paraszt? mi hoz ide? riadt rá az amazon messziről. Hol a süveged?

Az ifju bátrabb volt Lóna előtt, mint Szendilével szemben.

(Folytatás következik.)

Besztercebánya.

Zólyom megye főhelye, igen kies vidéken épült régi szabad királyi bányaváros, s ezzé már IV. Béla király 1255-ben tette; fekszik 18 mérföldre Pesttől északra, a Garan jobb partján. Ez egyike azon régi magyar városoknak, melyek a közép kor háborgós idejében nagyobb bátorság végett, s szükség esetében magokat védelmezendő falakkal kerítették be, s bástyákkal látták el, s még mai napig is annyira épen maradtak a falak és bástyák, hogy a városba bejutni csak a kapukon lehet; ámbár a város a falakon kívül is elterjedt.

Igen érdekes és meglepő az idegen utazóra ezen régi falak, kapuk és bástyák látása a város körül, miután már oly ritkán az ilyenkép megerősített városok, hogy Magyarországon már alig találkozik egy kettő, példányul az utókornak. A belváros többnyire igen csinosan épült házakkal diszeskedik, különösen pedig említésre méltó a vásártér, hol az igen élénk hetivásárok szoktak tartatni, ezen piac egyik szegletén van építve a csinos püspöki székesegyház, és az északi oldalnak közepén egy magas őrtorony áll. E csinos város sok nevezetességgel is bír, ugyanis itt van a megye, és több cs. kir. hivatalok széke; egy római katolikus püspök székhelye, melyet Mária Terézia 1776-ban állított fel, s jószágokkal megajándékozván, megyéjét kiterjesztette egész Zólyom, Túróc vármegyére, Nyitra és Bars vármegyéknek pedig kisebb részére. — Továbbá van papnevelő intézete, három nevezetes rom. kath., és egy evang. temploma, régi vár, gymnasium, bányagazgatóság, réz és vasolvaszda, vashámor, répaczukorgyár, stb. kézműi-

para és kereskedése virágzó. — Nevezetessé teszi az 1620-ban itt tartott országgyűlés, mellyen Bethlen Gábor magyar királynak kiáltatott ki. 1478-ban Corvin Mátyásnak kedvencz helye levén, gyakran mulatott itt nejével Beatrixszal. —

Környékén nevezetesek: Tajova, rézolvastó és ezüst-választó hutákkal. — Kralova vasedény és kardvasgyárral. — Hermanecz hason nevű hegy alatt, nagy papirgyárral, vidékén Tufna nevű barlang létezik, az ösvilág állatainak csontjaival. — Óhegy, Sturecz tövén, csudatevő Mária képéről híres bucsuhely, rézolvastóval, réz és ezüst bányákkal. — Urakvölgye bányamezőváros, gazdag rézbányákkal, gálicz vízzel, s egy alagutttal, melly Óhegyig visz, 1500-ra menő lakosai szétszórt házakban laknak. Radván, mezőváros, Beszterce tőszomszédja délre, a Radvánszky család ősi birtoka, érdekes régi kastélylyal és templommal, számos posztóssal, fésüssel, kalapossal, s késművessel; vásárai híresek. — Zombory G.

Vakon született 6 testvér és a hályog hazánkban.

Az orvosi tudomány egyik legnemesebb ága a szemészet (ophthalmologia), itt tüntetheti ki az orvos szép hivatásának teljes jótékonyágát. A leghatalmasabb ur, valamint a legszegényebb kol-dus egyaránt érzi az isteni láttehetség hiányát, de mégis legmélyebben sujtja ezen szerencsétlenség a kézi munka után élő szegény

ember kezét. Világtalan-nak nevezi a magyar a vakot, bizonyosan nemcsak azért mert a vilá-gosságot nem élvezheti, hanem azért is, hogy az mintegy a világon sincs.

Szomorú tapasztalás bizonyítja, hogy hazánkban a világtalanságnak, különösen a szürke hályognak, igen számos példái fordulnak elő. A vakok nagyváradi intézetének alapító orvosa, dr. Gross Frigyes (kinek arczképét a V. U. 18. számában közöltük) 15 év lefolyta alatt egymaga 500-nál több szürke hályogi műtetet vitt végbe földmivelőkön vagy azok gyermekein. Ezek között volt 1839-ben azon hat testvér Békésből, kiknek rajzait itt

Besztercebányai piac és székesegyház.

közöljük, s kiknek nevei Szücs István 16 éves, György 11, Mihály 9, Gábor 7, János 4, Péter 1 éves. Mindezek együtt született hályogban szenvedtek s az orvos ur által szemök világát szerencsésen nem vissza-, hanem megnyerék.

Kérdezhetné valaki, honnan e gyakori világtalanság esetei hazánkban? Ezekneknek okait dr. Gross a következőkben találja:

1. Több barna, mint más színű szem szenved a hályogban.
2. A földmivelő nép öltözete, étele, itala és lakása gyakran előkészítő okok hazánkban a hályogra.
3. Gyakran a hely lapályossága, hol a földmivelő egész nap lehajlott fővel kapál és kaszál a napnak kitéve, (mi által a vér fejébe torlódik), előkészíti a szemet a hályogra.
4. A hazánkban oly gyakori járvány hideglelés, mert a dr. Gross által gyógyított hályogosok között alig volt egynehány, ki ebben nem szenvedett volna.
5. Azon nálunk divatozó szokás, hogy a mezei ember csaknem egész életét az ég alatt tölti s hűvösebb időben az éj nagy részét tüzrakás körül, folytonosan ebbe nézegetve s a másik oldalról gyakran fázva, virrasztja át.
6. Egyik oka a lapályos helyeken sokszor az erőtetett messzenézés is, mellyre a mezei ember itt gyakran kényszerülve van; mi által a szemteke-izmok, szemhéjak és szemöldek összeszorítottván, a szemben a nedvek forgását gátolják és ebből következik a szem homályosodása.

Örömmel mondhatjuk ezek után, hogy hazánkban épen a hályog körül az orvosi művészet is kellő biztosságra emelkedett, minek többi között legszebb példáit a dr. Grosz által felmutatott szép eredmények is tanúsítják. Olvasóink tudják, hogy az orvos ur *Ó cs. k. Apostoli Felsége* által legközelebb koronás arany érdemkeresztrel lön legkegyelmesebben feldiszitve.

A paraszt és a műveltség.

(Folytatás.)

A parasztságnak a tiszta vallásosságra való oktatása tehát jólétüket előmozdítja itt a földön, és üdvösséget ad a más világon. A legszebb és legnemesb hivatása van e szerint e földön a lelkipásztoroknak, kiknek feladatuk az emberiséget e részben oktatni. — Adja a Mindenható, hogy minden lelki atya üdvös — noha személyére nézve igen terhes — hivatását belátva, kötelességének megfelelően, s a más világon e földi sáfárkodásáért örömmel számolhasson.

2-or A vallásosság által nyert hiterkölesség és szellemi erő mellett az anyagi jólét megszerzés érekivántatik elmebeli képesség és szorgalom, mellyre oktatást az iskolákban nyerhetni. A szülők kezei közül a növendékek először is az iskolába kerülnek, legszükségesebb tehát, hogy az otthon jó tanításban részesültek itt el ne romoljanak, sőt inkább a jóságban gyarapodjanak, ellenben az otthon rosszra szoktattaknál pedig az erkölcselenségek gyenge csírájukban tépettessenek ki. Erkölcsiség terjesztésére nézve tehát a szülőhöz szegődik ellenőrül a tanító, a tanítónak tehát mindennek előtt a vallásosságra és erkölcsiségre kell szoktatni tanítványait, továbbá mindazon tanulmányokban adni oktatást, mellyek a tanuló anyagi jólétére szükségesek, hogy ez néhol jól, máshol rosszul teljesítetik, a tapasztalás mutaja. Ha azonban az ohajtás az, hogy általában jó lelkiismeretes és kiképzett tanítók legyenek, akkor először is azok anyagi állása jó elrendezéséről kell intézkedni, a tanítók rossz fizetése a tanultabb embereket nem kecsegteti ezen pályára, s fájdalom, sok helyen a tanítói fontos állomást olly egyénekkel kell betölteni, kiknek feladatukról, és az emberiség nemesítésére vezető s anyagi jólétüket előmozdító eszközökről fogalmuk sincsen, nagyon természetes aztán az illy tanítókkal bíró helységek anyagi és erkölcsi süllyedése.

Ujra fel kell hozni az ezen lapban már annyi sokszor előhozott néptanítói ügyet, e részben az első szükség — t. i. a néptanítók nevelésére szolgáló iskolák, — fedezve van. De a másik szükségesség, a néptanítók jó fizetése, igen lassan halad előre; hogy mimódon eszközöltessék ez, a legegyszerűbb igazságnak gondolom: a helységek összes lakosága által fizettetni őket, mert hasznát közvetlenül azok veszik. — E részben a magas kormány befolyása annyival inkább ohajtandó, mivel a legjobban érdekeltek — t. i. a parasztság — maga hasznát be nem látván, magától a legkevesebb ajánlatot teszi. De mind a mellett bár ki által a népnevelésre ajánlott segítség a legnemesb és leghasznosb áldozatok közzé számítható. A vallástalanság szomorú de való következményeit már feljebb igyekeztem lefesteni, és e mellett a tudatlanság és ebből származott czélszerűtlen gazdálkodás által a nép nyomorúságra és legalacsonyabb helyzetbe taszítatik. — Összetett kezekkel kell-e ezt nézni? — Vagy vakon haladni önérdékünkkel, bár mindkét oldalról nyomorult és elerkölcselenedett tömeg képez sort körülünk? S nyargaljunk lóháton, midőn azok csak négykézláb mászhatnak, messze elhagyjuk őket, de aztán azt vesszük észre, hogy kevesen vagyunk, s magunkban magunkon nem segíthetvén, vissza kell térnünk a négykézláb mászókhöz s azokkal haladást tartanunk. Ha már most módot és erőt nyújtunk nekik fölemelkedni, hogy két lábukon bátran haladhassanak, mink is jobban haladjunk velök, s bizonyosan hamarabb — s csak egyedül így — érhetünk célta. Az Istentől nyert azon jótéteményt, melly által minket a pörből felemelt, meghálálni kötelességünk; úgy tegyük-e, mint a kis gyermek, ki tele sapkával cseresznyét kapván, oda veti a „köszönöm“ szót és elszalad? Az Isten adományával bővelkedőknek nem elegendő egyszerű köszönnel hálát adni, gyermekkorra mutat ez, nem azon érettebb nemes férfierényhez, melly a hálás visszafizetést mindig emlékeztében tartja; meghálálhatjuk pedig az Isten jótéteményét legjobban, ha az ő és mi hozzánk hasonló teremtményeit megbecsülve, gondot fordítunk arra, hogy a legalacsonyabb álláson lévőknek is alkalmuk legyen az Istent méltóan szolgálhatni, és hogy ők erkölcsiségök

és józan munkásságuk által az emberi névre méltókká képeztesse. Tények bizonyítják az oktatás elhagyagolásának súlyos következményeit, például lásd a „Vasárnapi Újság“ mult évi 49-ik számában a csehétfalvai atyagyilkosról szóló tudósítást — s ezzel sok elvetemedett bűnös elmondja: ha gyermek koromban jóra oktattak volna, jobb lennék. A kire ez nem hat, az legalább azon tanulatlan néposztálytól, ki magában elégtelen saját kiképzésére, s kinek művelődésére semmi sem tétetik, ne várjon semmi jót, hanem szenvedje tőle a rosztat és ismerje el magában, ennek én is vagyok egyik oka. Az arra való hivatkozás, ha más segiténé, én is segiténém, nem alapos mentség, az ember önállósággal és önkakarattal van felruházva, s önnön lelki nyugalma nem mások tetteiben, hanem csak maga erkölcsiségében találhatja fel, a jó cselekedet és jóra való törekvés által tehát, ha bár azt mások nem utánozzák, sőt tán akadályozzák, azért öntudatunk és nyugodalmunk nem kockázthatik.

A vagyontalan árvák ügyét is helyén látom itt megemlíteni; látni falu, helyeken és városokban is a szülőtlen árvákat bolyongani és kóldulni, ezek alig hallanak valakitől jót, hanem leginkább fajtalan beszédekre, káromkodásra tanítatnak, és e mellett az elhagyatott árva a koldulással könnyű keresetmódot megszokván, a lomhasághoz szokik, illy árvákból származnak azután többnyire a megrögzött gonosztevők, az emberiség söpredéke. — Ha fontos teendő egy államban az általános nevelés, e mellett még különösen a vagyontalan árvák nevelése a leglelkiismeretesebb eljárást igényli.

3-or. Az iskolából ha bár a legjobb viselettel és jó kiképzéssel jött ki a tanuló, e világon elég alkalma van a rosztat szegődni, tehát ezentul is a szülők gondos felügyelése — melly csak a vallásos és jó erkölcsű szülőktől várható — továbbá a lelkipásztor hasznos oktatása, az előjáróság s minden tanultabbak jó példaadása megkivántatik. Látott példák nagyon hatnak az ember erkölcsére, azt bizonyítani felesleges. E részben először is a helység előjárósága igen igen nagy hatással van a serdülő ifjuságra, mert ha ez feljebbvalóitól jó példát, józanságot s szelid viseletet lát, ő is ahhoz szokik, de ha a községi előjáróság erkölcselsten viselete, korhelyisége, káromkodása által rossz példával megy elől, nem lehet reményleni a serdülő ifjuság jóra törekvését, kivált ha elkövetett olly betyáros forma hősiességért még tetszést és dicséretet arat. — Ki a nép közt él, tapasztalhatta, hogy a beszédre nézve is a feljebbvaló irányát követik, mintegy tetszeni ohajtván nekik, s ha a fajtalan beszédért pirongatást kapnak, máskor olly beszéddel elő nem állnak. — Az előjáróságon kívül mindenkinek példája, ki a parasztságtól feljebbvalónak érdemesen nevezetethetik, hat azok erkölcsére, vannak tanultabb férfiak, kik a parasztság együgyűségét felhasználva, ezeket megsalsják, vagy önkényt gyakorolnak reájok, ebből következik a bizodalmatlanság s a visszatörítés; vannak kik teljes megvetéssel és becstelenséggel viseltetnek irányokban, és még a paraszt tisztességes köszöntését sem méltatják viszonzásra, hogy lehet illyennek maga irányában a néptől tiszteletet és megbecsülést kívánni? A cselédek tartó gazdáknak azon elve, hogy cselédjeik mindig elenségeskedésben legyenek egymással, ez által reménylven a visszavélés korlátozását, — milly káros következményű a gazdára és azon felül a cselédség erkölcsére, azt minden beláthatja, szóval, ha a tanultabb emberben a felebaráti szeretet elaludván önzővé válik, és az aljas büszkeség által magát tulbecsülve, más felebarátjait lenézi, mondom ezek viselete előmozdítja a nép romlottságát, s tápot ad neki a tanultabbak gyűlölségére, minthogy ugy is emberi gyarlóság a jobblétben levőnek sorsát irigyelni, — egyébiránt ez a tiszta vallásosság által, melly megelégedést szül, és oktatás által, melly anyagi és szellemi vagyonunk szaporodását eszközli, legsikeresebben elenyésztethető. — Van sok ál böles, ki a vallást nem átálja a nép előtt gunyolni, persze nem akad a tanulatlan nép közt egyén, a ki azt birná illyentől kérdeni: „Hát te uram, boldognak és megelégedettnek érzed-e magad elveid mellett?“

Kivánatos tehát, hogy a tanultabb osztály ne csak jó példával járjon elől, hanem a hol alkalom nyílik, tanítással is szolgáljon paraszt embertársainak, rossz tetteit soha se helyeselje, s illő leereszkedés, lelkiismeretes s igazságos bánásmód és érdemlett megbecsülés által az idegenséget és gyűlölséget oszlassa el, szóval keresztyéni erkölcsőséggel kell járni előttök, hogy minden által jót és nemestruházzunk reájok.

(Folytatás következik.)

T Á R H Á Z.

Kakas Márton a színházban.

XLV. Levél. *Tücsök*, dráma Birchpfeifferrétől, fordította Bulyovszkyné.

Tisztelt szerkesztő ur! Mióta az írásbeli próféta sáskákkal élt a pusztában, azóta nem említi a történet, hogy a prücsköt emberi táplálékra használták volna fel. Ime, ez az első eset. Még pedig szellemi táplálékul, a mi több. Kóstoltam, jó volt, megehető. Nem valami ritka comedia biz az, de egészséges eledel; nem rontja el a gyomrot. Van benne egy ügyesen keresztül vitt erkölcsi eszme; a miben az van megfejtve, hogy változtatja át az igaz szerelem az emberi jellemeket; a kis tücsök egy vad makranczos erdei ördögöcske, a kiből a szerelem által gyöngéd házi asszony válik, az ő szerelme átváltoztatja környezetének jellemét is, a kik gyűlölték, megszeretik, s részint feleségül veszik, részint katonává lesznek a kedviért. A *Tücsök* azon szerény darabok közé tartozik, a miket egyszer látni jó; meséje érdekes, hanem ha azt már egyszer tudja az ember, tovább semmi szám érdeklő; nem az indulatok játéka, nem a szenvedélyek, mert azok mind a színpadon kívül vannak hagyva, úgy hogyha valaki Sand György beszélyét, melyből e dráma készült, elébb el nem olvasta, nem is tudhatja, miért haragúznak azok odafenn egymásra? Én például eleinte azt gondoltam, hogy minden férfi feleségül veszi benne a hozzáálló asszonyszemélyt, Barbeaud apó Fadette anyót, Landy a *Tücsök*t, testvére a cserebogarat, a többi is kiki párjára akad s nagyon megalatkozta, hogy ez nem történt meg. Vigasztal egyedül az a tudat, hogy legalább a tücsök maga boldog és hogy az öreg Fadette anyó huszezer frankot hagyott neki hátra. Szegények, azzal is kezhetnek valamit Áldásom rajtuk.

Kakas Márton. *)

Irodalom és művészet.

E napokban következő művek jelentek meg: 1) „Hétköznapi könyvtár 2. füzet. Többek közremunkálásával szerkeszti Tóth Lőrincz.“ E füzetben az A befű folytatattatik *Alma-tól Arany-ig*. A többek közt csak a következő tárgyak jeles ismertetését és magyarázatát említjük fel: alfa, gr. Almásy család, Álmos a magyarok Mózese, Álmos herceg, Álmos, Alvinczi Péter tudós magyar, Amade vagy Omode a legrégebb magyar főcsaládok egyike, Amazonok, Amerika, Ananász (királygyümölcs), Andrássy magyar grófi család, Anglia, angol alkotmány, angol egyház, angol gazdaság, angol irodalom és művészet, angol nyelv, angol színház, angol kór, Angyalfi Mátyás gazdasági író, Anna második Ulászló magyar király felesége és ennek Anna leánya, Anyos István Pál magyar költő, Apáczai Csere János jeles erdélyi tudós, Apafi jeles erdélyi főnemes család, mely erdélynek két fejedelmet adott, Apponyi magyar főnemes jelenleg grófi család, Araborszag, nyelv és irodalom, Aradmegye és város, Arago Domokos Ferencz híres francia természet-tudós és csillagvizsgáló, Aranka György erdélyi író. — Csak az itt felhozottakból is kitétszik, hogy e füzet a hasznos ismereteknek mily halmazát foglalja magában. A tárgyak a legjobb tapintattal vannak kiválasztva s e könyvet olly hasznossá teszik, hogy egyetlen magyar házban sem kellene annak hiányozni.

2) „Vegytani képek a közéletből. Johnston nyomán kiadja Csengery Antal. Első kötet.“ Következő tárgyakról foglal magában értekezéseket: a levegő, a víz, a föld, a kenyér, a hús, a tea, a kávé, a csokoládé, a cukor és annak nemei, a sör, a bor, a szesz és pálinka. Mindezekről olly világos előadással és olly alaposan elmélkedik, hogy e könyvet igazi nyereségnek tekinthetjük irodalmunkra nézve.

3) „Belgazdasági kis közlöny“ 4-ik füzet. Szerkeszti Lukácsy Sándor. Az előbbi füzetek folyvást tökéletesülő méltó társa.

4) „Ifjuság könyvtára. Az árvák. Elbeszélés az ifjuság számára Hoffmann Ferencz után Remellay Gusztáv (4 aczélmetszettel).“ Ajánljuk az ifjuságbarátok figyelmébe.

5) „A pesti művelt társalgó“ (legnagyobb részben saját tapasztalata folytán) szerző egy pesti arslán. Ára 1 pft. Mind azon könyvek közül, melyek e nemben irodalmunkban megjelentek, ez eddig a legjobbnak nevezhető, gondnal és izléssel levén összeállítva.

6) *Mátyás diák könyvesháza* 3. és 4. füzet. Szerkeszti Vahot Imre. Több közhasznú gazdasági, természettudományi, helyirati, történeti s szép-irodalmi kisebb cikkekkel s számos fametszettel.

M i u j s á g ?

— A *Szent-István-Társulat* mult kedden tartotta ez évi közgyűlését, Bartakovics Béla egri érsek ő excja elnöklete alatt. Tárgyairól még szólni fogunk.

— Az „Orvosi Hetilap“ dr. *Markusovszky* szerkesztése alatt rendszeres folyik. Eddig megjelent két száma mind a lap belrendezése, mind külkiállítása által teljesen igazolja az iránta táplált reményeket. A tartalom nem csak a szakférfiakra nézve igen tanulságos, hanem a tudomány és egészségügy minden barátjára nézve is vonzó és érdekes, úgy hogy bizton mernénk e vállalatnak szép jövőjét jósolni. Biznunk lehet a szerkesztőben s biznunk kell különösen az orvosi és sebészeti közönségben, mely az ő érdekeit méltóan képviselő ezen lapot nem fogja hagyhatni pártolás nélkül. A tudományosan képviselt és művelt emberek olly phalanxa, mint nevezett hazánkfiak — ellehetné-

*) Örvendünk, hogy hosszabb távollét után szerencsésen haza érkezett ön. Már csak nem Cochín-Chinába távirattunk. Szerk.

nek-e még továbbra is egy szak-közlöny nélkül? — A lap előfizetési ára 7 hónapra helyben 4 ft. 40 kr., vidéket 5 ft 20 kr. pp.

+ A T. L. azon hirt közlik, hogy legfelsőbb rendeletből hazánkban egyelőre két *gazdasági iskola* fog felállítani s ezek közül egész valószínűséggel az egyik Debreczenben, a másik Kecskeméten, e két tősgyökeres magyar városban fog életbe lépni. Ezeken kívül még három illy tanintézetet fog nyerni Magyarország.

— Még e hét folytán fog fellépni a nemzeti színpadon *Kövcsey* magyar bűvész, hogy mutatványait, melyek évek óta a vidék főbb városaiban olly nagy tetszésre találtak, most a fővárosi közönség előtt is feltüntesse. Ügyességének meglepő bizonyítványait mult héten több magán helyen adta Pesten. Lám, már Bosco és Döbler is telik belőlünk.

+ A könnyelmű gondatlanságnak ismét egy szomorú következményét kell elbeszelnünk. Veszprém megye *Soly* helységében, egy anya pólyában szendergő csecsemőjét egy sertéssel egy szobába csukva távozott el. Midőn visszatért, gyermekét keservesen írva s egyik fülét a sertés által leharapva találta. Ugyanazon helységben a pálinkaégető gyertyát gyújtván, a gyufa lepattant égő feje a pálinkával telt cseberbe hullott, mely azonnal lángba borult, s midőn a csebert elakarta távolítani, az égő folyadék a pálinkafőző ruhájára loccsanván az szintén lángot kapott s a szerencsétlen úgy összeégett, hogy felgyógyulásához nincsen semmi remény.

+ *Alsó-Meczenzéken* (Abauj) a hegységben 4—5 komondor medve tett látogatást a csordában és több szarvasmarhát felfalatozott. A vidéki községek most nagy hajtóvadászatot rendeznek ellenük.

+ *Tata* felől ismét azon hir lengedez, hogy ott állandó magyar színházat akarnak létesíteni. Addig akarnak, míg egyszer csak meg is teszik. Adja Isten minél előbb.

+ *Miesbach* Alajos, ki a Rákoson nagyszerű téglagyárral bír, a pesti szegény gyermekórháznak 10,000 ft. tetszés szerinti téglát utalványozott.

+ *Léván takarékpénztár* van keletkezésben; ez eszme még tavaly pendítettén meg, a mult hó 16-án tartott társulati gyűlésben pedig vitatás alá kerülvén alaptökéjének megszerzésére ezer 50 fős részvény bocsátatott kit melyből már 700 alá is iratott. A bizottmányilag német nyelven szerkesztet, szabályok magyar megvitatás után elfogadtattak azon elv megtartása mellett, hogy ha a társulat egykor tán feloszlanék, a fennmaradandó összeggel, kielégítettén előbb a részvényesek, valamely általa kijelölendő jótékony célra szabadon rendelkezessék s kinyilatkoztatja, hogy magát minden időre tulajdonosnak akarja tekintetni. E városban nemrég német *színtársulat* ütötte fel sátorát s ámbár német lakosok nem igen találtnak, — a lévai polgárságról elmondhatni, hogy magukat úgy a német mint a magyar színészet pártolásában kitüntetik.

— *H.-M.-Vásárhelyről*. Van városunkban egy *Boldissár* István nevű még eddig gyermektelen, csak félházhely szántófölddel bíró becsületes ref. közföldművelő, ki ez évben járhatja a Vasárnapi Ujságot, Politikai Ujdonságokat, Falusi Gazdát, Kalauzt; hozatott több gazdasági, kertészeti s egyéb szükséges könyveket, előfizetett több folyóiratra; közelebb ő szorgalmazott egy tanjai iskolát, ennek helyiségeül sajátjából félhold földet ingyen ajándékozott, hol már ő s több buzgó társai egyesített segély s erővel tanító lakot, iskola-házat is építettek. — Isten éltesse őt! — A mely nép közt olly egyének találtnak, azt ne féltsük, az nem vesz el, s az méltó a jólétre. — K.

+ Erdélyben a régi építmények kedvelői közül többen meglátogatván a még 1851-ben rejtélyes módon támadt tűz által leégett *Vajda-Hunyad* várat, azt olly állapotban találták, hogy vég megsemmisülése nem lehet már soká hátra. Ideiglenes fedéllel még csak a legnevezetesebb részek sincsenek befedve s így a kápolna s lovagterem boltozata aligha mielőbb be nem fog szakadni; a lovagterembe beszivárgott eső a feliratokat már csaknem egészen lemosta. Sajnos dolog, hogy régi emlékeink csak ennyi kegyeletben részesülnek! Talán valami nagy, hallatlan dolgok művelésével vagyunk elfoglalva, melyek mellett a multról egészen megfeledkezünk? mert csak így, de még így sem volna megfogható e halátlan közönyösség! A multat még akkor is tartozunk kegyelni, ha kisebb a jelennél — mennyivel inkább, hogy ha nagyobb, vagy legalább szebb annál!

— *Kolozsvári hírek*. jun. 4. Napok óta nem hallani egyebet utcáinkon, mint egyhangu csepegését a folytonosan tartó esőnek. Az országban mindenfelé nem hallhatni egyebet, mint a sok panaszt, mik a kártékony vízáradások ellen hangzanak. Jaj a völgyben levő szántóföldeknek, mert azokat a hegyekről lezuhánó vízár mind eliszapolja. Egész vidékek panaszkodnak, az idén úgy látszik országos csapás, a cserebogarak ellen, melyek a gyümölcs fák mellett erdőinket is nagymértékben pusztítják. A szőlő is sokat szenvedett az idén, s a bor ára már is emelkedik. Átalában ez év egyike lesz a legrosszabbnak, — legalább nálunk, — s féltő, nehogy nyomor legyen következése... Örizzen meg a jó Isten tőle!

Városunk jelenleg minden nyilvános multságok nélkül van. *Henrik Mór* ködfátyolkép-mutatványai, mik nagyon középszerűek voltak, s legujabban pedig a kis hegedű-művész, *Bido Amália* (terem a csoda-gyermek, mint a rozsvers!) hangversenye valának közönségünk időtöltései, a szó szoros értelmében. Halljuk, hogy készülnek hozzánk bizonyos bájos spanyol tánczosnók, számszerént öten, kik mindenféle nagyszerű tánczokat nagy könnyűséggel lejtenek, és igen szépen mosolyognak... Némelyek rebesgetik, hogy csak ollyan spanyol donnák biz ezek, mint a „Nagy-tükör“ spanyol románcza, no de az nem tesz semmit! a mi jószívű közönségünk óhajta várja őket.

A magas kormány pártfogása melletti selyemtenyészési-tanlecek szorgalmasan folynak, s közelebből kormányzó ő hercegsége is jelen fog lenni e tanórák egyikén. Ohajtandó volna, hogy a derék tanár t. *Tunyogi* ur előadásul használt, s jelenleg a „K. K.” tárczájában folyó „Eperfa-nevelés és selyemtermelés” című érdekes műve külön füzetben is világot látna.

Vidéki hírek.

Alsó-Rákos (Erdély), máj. 24. (*Arviz. Pálinka. Babona.*) Alsó-Rákos hajdan Felső-Fehérmegyéhez tartozott, 1849 után kapcsolatot a fogarasi főkerülethez, a legújabb felosztás után pedig jött a székely földhöz, mellynek alkerületi székhelye Baróth. Alsó-Rákos fekszik az Ólt jobb partján, tiszta magyar falu, mind Baróth, mind pedig Kóhalomtól három óra távolságra hegyes erdőség között, és így ugyszólván elszigetelve a rozsz ut miatt a közlekedéstől: de a mellyet járásfőnökünk Szabó Ádám ur erélyes munkálkodása a mostani időben annyira vitt, hogy Baróth felé jó uton járunk. A mult 1856-ik év július havában, midőn épen szénákn mindenütt boglyába volt rakva, az Ólt mellékéről a nagy víz mind elhordta, valamint ott fekvő szántóföldeinkről is mindenféle gabonákat elpusztított. Most pedig május kezdetével a sok esőzés után, még a mult évinél is nagyobbra nőtt az Ólt, szénaftüveinket megrongálta, őszi vetéseinket — mellyek itt mindenütt nagyon gyengék — részint eliszapolta, részint pedig földestől együtt elhordotta; török-buzánkat — a kukoriczát épen azelőtt kevésel vetettük el, mellyet mindennütt földestől együtt elsodrott, utainkat és hidainkat erősen megrongálta, — megbecsülhetlen mindenütt az Ólt mellékén a kár. — A szomszéd Hévízben több fiatal legény a korcsmába összegyűlvén, egy huszonegy éves fiatal, két pengő forintba fogadott, hogy ő egy félkupa (egy itcze) erős szeszt megiszik. Meg is itta, de fél óra mulva meghalt. — A szomszéd Román helységben, Máthéfalván, a mult napokban meghalt egy 60 éves öreg román, s miután a sirba tették, a pápa beleegyezésével sírját megtömték kővel, azt mondván „hogy különben kijön sírjából; mert élteben hamis ember volt.” Uram, jöjjen el a te szent lelked, hogy a tanítókat világoztassák fel a népet. — *Agostonfalvi.*

Kecskemét, május 27. (*Felvilágosítás. Főiskolai ügyek.*) A Vasárnapi Ujság 21-ik számában közöltetik az általunk régebben beküldött „Adalék a a kecskeméti főiskola történetéhez.” Azon levélben, igaz, mi azt irtuk: hogy az építés tavaszra bevégeztetik a rajzon kijelölt változtatással. E közléshez híven s következetesen a szerkesztőség úgy adja a történeti adalékot, hogy abban az épület bevégezettsége tényül hirdettetik. Fájdalom, nem úgy van. És ezért csak ránk esik vissza a szegény terhe; pedig a nép áldozatkész és buzgalmas, az algondnok Daróczi F. lelkes és fáradhatlan; az építés mégis mászva halad. Megsugjuk okát: a határozatok végrehajtásában nem birunk kellő erélyességgel. De a mi halad, nem marad. — Hogy a nyilvánossági jogot, mellyért még a tél végén folyamodtunk, annál előbb kieszközölhessük: egyre fáradozunk intézetünk fölszerelésében. Jelenleg a husz évig por- és piszokban rendetlenül hevert nagy könyvtár rendezésével foglalkozunk; a muzeumot ásvány- és természetrajzi gyűjteménnyel gazdagítjuk. A muzeum gyarapításáról levén szó, köszönetet kell szavaznunk városunk köztisztviselőiben álló orvosra, Horváth J. urnak, ki mintegy 300 darabra menő ritka pénzgyűjteménnyel ajándékozta meg intézetünket. — A kecskeméti népnek valóban legnagyobb büszkesége lehet, hogy a tanító-képezdére három, — gymnasiumára kilencz, — népiskolájára hat — összesen *tizennyolcz ezer* pengő forintot áldozik évenként. — Jelenleg intézetünkben a physika tanszékére pályázat van hirdetve 700 pforintos fizetéssel. — Pályázat határideje június 15-én 1857.

Baja (Bács), május 29. Kis helyet kérek lapjának hasábjaiában; czéлом levén Bajáról, különösen az itteni főgymnasiumról néhány szót szólni: Az 1852-ben főgymnasiummá alakult intézet minden évben nagyobb népszerűségnek örvend, úgy hogy az idén a 300-at meghaladja az itteni ifjuság száma, de valamint szám szerint gyarapszik, úgy szellemileg is igen halad ezen ifju intézet. Az igazgató dr. Horváth Ferencz ur az ifjuság vallásos és erkölcsös nevelésén mindenképp igyekszik. Az ifjuság megmaradt fillérjeit nemzeti czélokra fordítja, s tehetségök szerint irodalmi termékekre költi, így: hordatják a Vasárnapi és Politikai Ujdonságok, Délibáb, Napkelet, Tanodai lapokat stb. a nt. Kolmár József magyar nyelv és irodalom tanár ur felszólítására. Az énekekben oktatást ad Stoczek György ifju tanár, s fáradságának van is szép gyümölcse, mert a 80-at meghaladó ifjak szépen zengik el négyesben, mind az egyházi, mind a világi dalokat, a most itt mulató Kümmer János apát és cs. k. iskolai tanácsos urat szinte négyes énekekkel tisztelik meg. Végül különösen meg kell még említenem egy jeles tanárunkat és ez nt. Csámáry József kalocsamegyei áldor, nagy tudományu férfiú, ki beteges állapota daczára nemcsak hivatalát lelkiismeretesen betölti, hanem üres óráit is, nemhogy a neki igen szükséges szórakozásnak engedné, hanem a gyengébb alappal bíró ifjakat körébe gyűjti, és mindenképp igyekszik a nemes keblű emberbarát nálók az elmulasztottat helyrehozni. Legyen áldás működésén. — Van Bajának casinója, vasárnapi iskolája, jelenleg színészei. Még egy olly intézményről kellene gondoskodni, melly az itteni ugynevezett bunyevácz lakosokat jobb rendbe szedné, a Ferenczies templomában vasárnap nagy misén nem mindenkor úgy viseli magát ezen nép, mint kellene. Most elég ennyi, máskor többet. — *K. D.*

Uj-Bars, jun. 3. (*Pálinkaivás. Czirfrázkodás.*) T. szerkesztő ur! Gyakran találkozok becses lapjának olvasó-közönsége helységünk nevével, s valóban el nem gondolhatom mikép van, hogy erről a kis Garan vidékeről egy idő óta annyi mondanivaló keletkezett. — Felhozom most a Garan által tőlünk elválasztott Ó-Bars község tót ajku lakosait, kik között egy bírlő zsidó kocsmárosnak irigylendő sorsát lehet említeni, annyira gazdagszik a

veszélyes pálinka-italba sülyedt lakosoktól; bátran mondhatni, nincs az egész községben tíz ház, hol több hét óta kenyér találkoznék. Mikép nyilhatnék aztán illy helységben tér a művelődés terjedésének? — Még a mi uj-barsi magyar népünkről nem lehet ennyit mondani, habár egy kicsit az ifjuság kezdi is magát szoktatni a pálinka-méreg izelgetéséhez; de annyival többet mondhatunk a vidékünkön elharapózó czirfrázkodásról. Szemtanuja vagyok, midőn egy már kenyér szükében levő zsellér ember lánya a vásárban 5 pftos selyem kendőt társánál meglátván, megtetszett neki s árát tudakolá. Majd visszatért a boltba s 10 pftos selyemkendőt vett csak azért, hogy társa tul ne tegyen rajta a czirfrázkodásban. — Hogy senki meg ne ütközzék azon, hogy egy olly zsellér leánynak, kinek kenyere sincs, mikép telhetik annyi pénz czirfrázkodásra: sajnálkodva kell említenem, hogy különösen az uj-barsi s marosfalvi fehérnép egész nyáron át gyaipju-nyiréssel foglalkozik, alig néhány jobb érzésű leány kivételével. Számosan elbarangolnak még a tizedik faluba is nyiréskeresés végett, s majorságokban, zsidóknál, szóval a hol keresetre találhatnak, beszegődnek, s hétről hétre töltik az időt más vidékeken. — Ez is egy eszköze az erkölcsi sülyedésnek fehérnépünk között. — Szintugy fél az ember megházasodni.

Adomák.

x. Gegesi Suba Zsiga egy kemény télen, a makfalvi vásárból szánján vitte haza a rectort és egy m.-vásárhelyi kálvinista diákot. Észrevevén éjjel, hogy úttársai elszenderedtek, lovait zaj nélkül a szánból kifogta, otthagytán szánt, rectort, diákot a hó közepén. Zsiga bá honn gócz alatt jó izűn nevetett a tréfán. Azonban szeget szeggel. A rector és diák fölébredvén, helyzetüket csakhamar felfogták, s az ott feledett baltával a szánt felforgácsolták, tüzet alája, s mellette reggelig fűtöztek. Zsiga bá oda sandalt reggel, s látta szánja elhamvadását.

— Hüüm! átkozott diákja, sokat próbáltam, de így soha senki se szedett rá. Ám azért nagyot iszunk! — És úgy tettek, mert Suba Zsiga nem egyet tréfált meg, azért könnyen feledé ezen visszatörést.

x. Egy iskolás fiutól kérdezték, mondja el a víz hasznát. El is mondott egyetmást, a mi épen eszébe jutott s legvégül még ezt tevé hozzá: „A víz még azért is szükséges, mert különben nem lehetne a szigetekre jutni.”

Szerkesztői mondanivaló.

1237. **Márkra.** T... Vilmos irodája, mint az illető hirdetés is mondja, Pesten van, két-sas-utca 8. szám alatt, hova a kölcsön tárgybani levelek intézendők. A hirdetés kitételei valók.

1238. **Verszegré.** Többeknek. Annak igen örvendünk, hogy a dolog nem úgy áll, mint lapunk 21-ik számában a szerk. mondanivalók között érintve volt. S azennel kinyilatkoztatjuk ugyan e helyen, hogy akkori tudósítónk, kinek levele után tettünk néhány megjegyzést, úgy látszik, nem jó kutforrásból merítette tudósítását, mert ima több verségi tisztos férfiú nyilatkozatát veszszük, hogy az ottani tanító, nemcsak hogy tisztességes fizetéssel van ellátva, hanem azt mindenkor rendszeren is kapja ki; hogy réjtjét nemcsak hogy el nem foglalta senki, hanem annak hiánya még ki is egészítettett számára; sőt hogy végre semmi sem történik ott olyasmi, a mi a tanítónak fontos hivatásához szükséges kedvét szeghetné. Bizonyítja mindezt a kezünk között levő irás, melly alatt Kálmán János bíró, Dantsa József, Kepes Pál esküttek és Pánisz Mihály jegyző nevei állanak. Örömmel tesszük közzé e czáfolatot, s ohajtjuk, hogy a nevelés ügye iránt sok illy jó akaratot lássunk a községek előljáróiban, mint ima Verszegrén.

1239. **Losonezra M. S.** Igen jól irt sorok, bár a bevezetésben némi igazságtalanságot látunk. Ez azonban bizonyosan nem mutatkoznék, ha a czikk további indoklását, folytatását, mit ön kilitásba is helyez — olvashatnók. A tárgy minden esetre fontos és közlésre érdemes, de csak, ha az egészét birjuk, közölhetjük ezt.

1240. **Még egy két szó a napszamosokról.** Az e körüli nézetek, természetesen, hogy vidékek szerint különbözök, sőt ellenkezők s mégis igazságosok lehetnek. Mindazáltal ön cikkének tanulságos részét szintén elismerjük, s adandó alkalommal hasznát veszzük.

1241. **Nagy-Varsányba.** Adni fogjuk.

1242. **Becsbe K. J. és P. P. Önök** kettőt ohajtanak: 1) Hogy Edvi Illés Pál „Mik az elvek?” című czikkébe jó lett volna még azt is bele iktatni, hogy „más nemzetbelieket becsülünk meg.” Megengedjük; ámbar megmutathatnók, hogy az E. I. P. VIII. helyen említett elvében („Embereket becsülni”) már befoglaltatik. — 2) Néhány észrevételök van Alberti Pál egy pár állítása ellen („Haladunk-e Magyarországon?”), mellyekből azt akarnák kiolvasni, hogy A. P. igazságtalan volt a műemlékek iránt általában s különösen a hazaiakat illetőleg. Biztosíthatjuk önöket, hogy A. P. barátunk ollyan ember, ki sokat gondolkozott a művészet törvényei s remekei fölött. Az utóbbiak iránt senki sem tud jobban lelkesedni, mint ő, de épen azért sokszor még csak fel sem pillantott, a hol más ember már a hetedik égbe nyargal. Higgyék el, a Sz. István tornyát ő is szereti.

1243. **Egy szerény fölhívás.** A Tanodai Lapok sokat foglalkoznak a kérdéses tárggyal, s nézetünk szerint ott volna helye e fölhívásnak is, mert egyenesen a tanítói szakba vág.

1244. **Czenk ördöge.** Csak a ráspolyt nem kell kimélni.

1245. **Egy halott fölött.** Nagyon meglátszik rajta, hogy alkalomra készült, de mint illyen eléggé megfelel a kül- és belforma igényeinek.

1246. **Esküllő.** Százaz krónika, habár verse van is foglalva, még nem költői mű.

1247. **Hagyjunk fel hibáinkkal.** A bevezetés nagyon tisztességes, de az, a mi azután következik belőle, nem érdemi meg a sok szót. Mikor a mult évben az a hirdedett vita folyt, nyelvtudósaink bebizonyították, hogy a „bennünket” szó nemcsak hogy nem hiba, hanem nagyon is régi és nyelvünk szellemével teljesen megegyező szó, a mi valamin oseinik nem küszöböltek ki, ugy nekünk sincs okunk szégyenelni. Bennünket is jó, minket is jó. Nem ismételtetjük itt a védokokat, de utaljuk önt többi között a Pesti Napló mult őszi folyamára. — Kérjük a már megjelent czikk folytatását.

1248. **Darnóra H. M.** A kis elbeszélést használni fogjuk, a másik töredék is fölbreszté kíváncsiságunkat.

1249. **Bűnös vagyok.** Jó, hogy elismeri. Azért meg is kegyelmezünk s kimondjuk, hogy a másiktól („Fodor Péter kincses hajója”) némi talentum kandikál ki.

1250. **Török domb.** Bocásáson meg, de bizony még nem olvashattuk el. Egyáltalában sem az ön, sem a mi hibánk. Jövöre bizonyosan.

Melléklet : Magyar Sajtó próbalapja.

Felelős szerkesztő : Pákh Albert.